

Sygn. akt III AUa 717/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka - Radoniewicz
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja (spr.) SO del. do SA Małgorzata Pasek
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013 r. w Lublinie

sprawy J. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji wnioskodawcy J. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 11 lutego 2013 r. sygn. akt VI U 1291/12

oddala apelację.

III AUa 717/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. L. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 10 sierpnia 2012 roku o odmowie odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z uwagi na szczególnie uzasadnione okoliczności. Wskazał, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest niezgodne z prawem, bowiem wypłacone świadczenie nie było świadczeniem nienależnym.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, że J. L. prawomocną decyzją został zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 1.423,21 zł. W dniu 20 czerwca 2012 roku do organu rentowego wpłynął wniosek o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, na skutek którego w dniu 10 sierpnia 2012 roku wydano decyzję odmowną.

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2013 roku sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia :

J. L. miał przyznane prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu od 9 sierpnia 2005 roku. Decyzją z dnia 27 kwietnia 2012 roku organ rentowy zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 1.423,21 zł w związku z przychodem osiągniętym w 2011 roku. Decyzja nie została zaskarżona. W dniu 20 czerwca 2012 roku organ rentowy wszczął egzekucję. Pismem z dnia 20 czerwca 2012 roku J. L. wniósł o umorzenie kwoty w wysokości 1.423,21 zł ,dołączając oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym oraz o sytuacji materialnej. Zaskarżoną decyzją z dnia 10 sierpnia 2012 roku organ rentowy odmówił odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, gdyż nie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności .

Sąd wskazał, że art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 Nr. 39, poz. 353 ze zm.) stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

J. L. od sierpnia 2005 roku był uprawniony do pobierania renty rodzinnej po zmarłym ojcu. Decyzją z dnia 27 kwietnia 2012 roku organ rentowy dokonał miesięcznego rozliczenia świadczenia na skutek osiągniętych przez wnioskodawcę w 2011 roku dochodów i nakazał zwrot kwoty 1.423,21 zł jako nienależnie pobranego świadczenia. Decyzja ta nie została zaskarżona. Zatem w ocenie Sądu Okręgowego bezspornym jest, iż J. L. jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w wysokości 1.423,21 zł i okoliczność ta nie podlega weryfikacji.

Stosownie do treści art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

1) zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub

2) kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Sąd wskazał, że dokonując oceny występowania wskazanych w ustawie szczególnie uzasadnionych okoliczności, należy kierować się stanem rodzinnym i majątkowym wnioskującego o odstąpienie dochodzenia zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, biorąc także pod uwagę stan jego zdrowia i możliwości podjęcia pracy pozwalającej na zwrot nienależnie pobranego świadczenia. Z oświadczenia o stanie rodzinnym i majątku, złożonym przez wnioskodawcę, wynika, iż jest on zatrudniony i osiąga miesięcznie dochód w wysokości 3.650,84 zł brutto, nie ma nikogo na utrzymaniu, pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z matką, która pobiera emeryturę z ZUS i młodszym bratem, który prowadzi działalność gospodarczą. W ocenie Sądu organ rentowy słusznie nie dopatrzył się żadnych szczególnie uzasadnionych okoliczności skutkujących zwolnieniem wnioskodawcy od obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Uzyskiwane przez wnioskodawcę wynagrodzenie umożliwia mu spłatę powstałego wobec organu rentowego zadłużenia w całości bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania.

Na marginesie Sąd podniósł , że wprawdzie ZUS w momencie wpływu odwołania od decyzji z dnia 10 sierpnia 2012 roku nie wstrzymał postępowania egzekucyjnego, jednak nie miał takiego obowiązku. Ponadto w trakcie postępowania sądowego egzekucja została skutecznie zakończona, a cała nienależnie pobrana kwota ściągnięta.

Mając n uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c. odwołanie oddalił.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją w całości przez wnioskodawcę.

Apelacja zarzuca:

- wadliwość i sprzeczność z prawdą obiektywną i materialną wyroku, brak formalny w ustaleniach faktycznych mających wpływ na treść orzeczenia, błędy merytoryczne poprzez nie dopuszczenie dowodów w sprawie które winny być uwzględnione i dodane zgodnie z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nie wstrzymanie działań rażąco naruszających interesy strony zgodnie z art. 5 i 7 k.c. jako, że organ ZUS nie działał w dobrej wierze czyniąc ze swego prawa użytek na swoją korzyść .

Wskazując na powyższe skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Radomiu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i aprobuje argumentację prawną przedstawioną w motywach zaskarżonego wyroku a więc nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego powtarzania.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się min. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Decyzją z dnia 27 kwietnia 2012 roku organ rentowy zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 1.423,21 zł w związku z przychodem osiągniętym w 2011 roku. Pismem z dnia 20 czerwca 2012 roku (datowanym 13 czerwca) J. L. wniósł o umorzenie tej kwoty dołączając oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym oraz o sytuacji materialnej (k. 9 – 11 akta ZUS).

Jak sam wnioskodawca podniósł w złożonym do Sądu odwołaniu od zaskarżonej decyzji z dnia 10 sierpnia 2012 roku - pismo z dnia 13 czerwca 2013 roku nazwane prośbą - stanowiło wniosek o umorzenie kwoty świadczenia , która w jego ocenie powinna być zawieszona lub zmieszona. W piśmie przedstawił swoją sytuację rodzinną i zdrowotną. Prawidłowo więc organ rentowy rozpoznawał niniejszy wniosek kierując się przestankami wynikającymi z 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w następstwie czego odmówił odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wskazując ,że nie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych granice rozpoznania przez Sąd wyznacza treść zaskarżonej decyzji.

W tym stanie rzeczy, kontroli ze strony Sądu podlegała zasadność decyzji odmawiającej odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, a kwestię sporną stanowiło ustalenie, czy ubezpieczony spełnia przesłanki z art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Stosownie do treści art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

1) zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub

2) kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Skoro artykuł ten posługuje się pojęciem okoliczności "szczególnie uzasadnionych" to przypadki jego zastosowania winny mieć charakter wyjątkowy, a przepis ten nie powinien być interpretowany rozszerzająco. Są to więc to wyjątkowe przypadki, kiedy ubezpieczony ze względu na stan zdrowia, brak pracy, tragiczne zdarzenie losowe, sytuację rodzinną, znalazł się w takiej sytuacji, że zwrot świadczenia uniemożliwi bądź znacznie dotkliwie utrudni mu bieżące funkcjonowanie i zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (por. artykuł: Śl. Pracownicza 2009.11.12

- zwrot nienależnych świadczeń pobranych z ubezpieczeń społecznych", teza nr 4 107640/4). W ramach katalogu przykładowych okoliczności uzasadniających stosowanie ulg wskazuje się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej; zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej (por. red. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2011), wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 26 marca 2013 roku III AUa 3/13 LEX nr 1306038

Jak wynika z ustaleń Sądu wnioskodawca pozostaje w zatrudnieniu, osiągając miesięcznie dochód w wysokości 3.650,84 zł brutto, nie ma nikogo na utrzymaniu, tak więc ma możliwość spłaty powstałego wobec organu rentowego zadłużenia, które nie jest kwotą znaczną bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania.

Odnosząc się do zarzutów apelacji zawartych w obszernym jej uzasadnieniu, a koncentrujących się na wadach postępowania administracyjnego, zauważyć należy, że racje ma skarżący wskazując na uchybienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na etapie postępowania administracyjnego. Zaskarżona decyzja z dnia 10 sierpnia 2013 roku doręczona została bowiem przed upływem terminu wyznaczonego przez ten sam organ na wypowiedzenie się co do zebranego materiału, a pismo o zakończeniu postępowania i pouczające o możliwości wypowiedzenia się co do dowodów i materiałów pochodzi z tej samej daty co decyzja. Niewątpliwie więc naruszony został, art. 10 kpa.

Sąd Apelacyjny wyjaśnia jednakże, że postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania (por. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 1980 r. w sprawie III CZP 43/80, publik. OSNCP1981 Nr 8, poz. 142; z dnia 27 listopada 1984 r. w sprawie III CZP 70/84, publik. OSNCP 1985 Nr 8, poz. 108 oraz z dnia 21 września 1984 r. w sprawie III CZP 53/84, publik. OSNCP 1985 nr 5-6, poz. 65).

W tym stanie rzeczy, zważywszy, że istotne dla sprawy okoliczności - przesłanki z art. 83 cytowanej ustawy - w tym materialna i osobista sytuacja wnioskodawcy zostały prawidłowo rozważone przez Sąd I instancji, uchybienie to nie ma żadnego wpływu na rozstrzygnięcie sądu.

Zarzut naruszenia przepisu art. 10 § 1 k.p.a. może odnieść skutek jedynie wówczas, gdy strona wykaże, iż zarzucane uchybienie uniemożliwiło jej dokonanie konkretnych czynności procesowych (wyrok NSA z dnia 18 maja 2006 r., II OSK 831/05; wyrok NSA z dnia 24 maja 2007 r., II GSK 4/07; wyrok NSA z dnia 1 lutego 2011 r., II OSK 1098/10 a także uchwała 7 sędziów NSA z dnia 25 kwietnia 2005 r., FPS 6/04, postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 marca 2012 r. II GSK 431/12 - LEX nr 1145527

Odnosząc się do argumentacji apelacji i zarzutów w zakresie art. 5 i 7 k. c. podkreślić trzeba, iż do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p., bo przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego. Nie jest możliwe opieranie rozstrzygnięcia sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o zasady sprawiedliwości społecznej, czy też inne klauzule generalne. W judykaturze utrwalony jest pogląd o braku podstaw do stosowania owych zasad w sporach z zakresu ubezpieczeń społecznych (tak: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 214/10, Lex nr 1095955, z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359). Kwestia unormowań zawartych w art. 7 k.c. (domniemanie dobrej wiary) pozostaje też prawnie obojętna dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Mając powyższe na uwadze, na mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.